

УДК [330.101.542: 334.72] (477)

М. В. Кічурчак, канд. екон. наук

Львівський національний університет ім. Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ У ВИРОБНИЦТВІ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ

Автор визначила найголовніші чинники та особливості запровадження програмно-цільового методу в бюджетний процес, вивчила закордонний досвід і запропонувала низку рекомендацій з активізації використання даної технології у виробництві суспільних благ.

Ключові слова: програмно-цільовий метод, суспільні блага, державна цільова програма, бюджетування.

Постановка проблеми. В умовах переходу до ринкової економіки відбулася трансформація механізму фінансування суспільних благ, що призвело до дезорганізації процесів їх виробництва та зниження довіри до держави як виразника суспільних інтересів. Необхідність удосконалення виробництва суспільних благ обумовлена особливістю їх природи, що пов'язана із значним впливом на якісні параметри людського розвитку, оскільки задоволення попиту на суспільні блага сприяє поліпшенню соціального середовища побутування, мотивує до економічної діяльності на інноваційній основі та дозволяє краще розкривати творчі здібності людини. У зв'язку із цим актуалізується питання модернізації державного сектору на основі активнішого використання програмно-цільового методу (ПЦМ) для впорядкування системи фінансового забезпечення виробництва суспільних благ і поліпшення якості їх надання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною платформою вивчення особливостей використання ПЦМ у виробництві суспільних благ стали праці таких відомих зарубіжних економістів, як Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, Дж. Гелбрейт, Р. А. Масгрейв, М. Олсон, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, Ч. Тібу та ін. На пострадянському просторі дослідженням процесів продукування суспільних благ, інституційного розвитку бюджетного сектору, раціонального розподілу бюджетних коштів та імплементації ПЦМ в систему державних фінансів займалися О. Амоша, В. Беседін, В. Близнюк, В. Геєць, Р. Грінберг, І. Запатріна, М. Крупка, В. Куценко, Л. Лисяк, О. Лученок, І. Малий, В. Мортіков, Р. Нуреев, Ц. Огонь, А. Рубінштейн, Т. Сорокіна, В. Тропіна, Г. Царевич, І. Чугунов, С. Юрій, Л. Якобсон, Ф. Ярошенко та ін. У той же час, незважаючи на нау-

кову і практичну цінність цих досліджень, залишаються дискусійними питання, що стосуються визначення специфіки впровадження ПЦМ у виробництво суспільних благ у вітчизняній економіці.

Метою статті є з'ясування особливостей використання ПЦМ у продукуванні суспільних благ і визначення перспектив його подальшого розвитку в економічній системі України. Для цього поставлено такі **завдання**: виявити найголовніші чинники запровадження технології ПЦМ у виробництво суспільних благ; проаналізувати особливості переходу до управління бюджетними видатками на основі ПЦМ і заходи з формування державних цільових програм (ДЦП) для окремих видів суспільних благ; сформулювати низку порад, що стосуються активізації використання даного методу у виробництві суспільних благ.

Виклад основного змісту дослідження і отриманих результатів.

У нашому дослідженні ми розглядаємо державу як регулятора суспільних інтересів, що дозволяє їй сформувати фонди фінансових ресурсів для виробництва суспільних благ, природа останніх трактується у розширеному розумінні, передбачаючи зарахування до їх когорти і квазісуспільних [1, с. 65–66; 2, с. 112; 3, с. 81; 4, р. 49–69]. У цьому контексті особливе місце належить ПЦМ, основою якого є технологія планування бюджетних коштів, що враховує середньострокові перспективи і визначає безпосередній зв'язок між виділеними асигнуваннями і результатами їх освоєння на основі конкретизованих цілей і результируючих показників.

Вважаємо, що удосконалення бюджетного процесу в національній економіці буде пов'язане саме з цим методом, оскільки він дозволяє державі надавати саме ті види суспільних благ, в яких суспільство реально зацікавлене, і визначає резерви підвищення ефективності державного сектору. Погодимося з думкою низки вчених з приводу того, що саме "ПЦМ забезпечує фінансування тих суспільних благ, кількість, якість, вартість, час і місце надання яких у більшій мірі відповідає потребам суспільства і характеризується найвищими показниками соціально-економічної ефективності при заданих ресурсних обмеженнях" [5, с. 31; 6, с. 102]. Додатковим мотивом є як "необхідність формування таких інститутів, які б забезпечували узгодження економічних інтересів суб'єктів господарювання з потребами суспільства" [7, с. 6], так і "потреба стримування зростання державних видатків на соціальні цілі, що змушує відшукувати способи стимулювання одержувачів бюджетних коштів до найефективнішого їх використання" [8, с. 23]. Крім того, це пов'язане й зі слабкими в управлінні бюджетними коштами на основі калькулювання видатків для виробництва суспільних благ.

По-перше, технологія кошторисного планування бюджету не в повній мірі враховує стратегічні орієнтири соціально-економічного розвитку країни, оскільки вона націлена на короткострокову перспективу. При розробленні кошторису бюджету акцентується увага на теперішніх потребах, що

стосуються виплати заробітної плати, платежів за комунальні послуги і поточний ремонт, при цьому підвищення ефективності продукування суспільних благ здебільшого має декларативний характер. Зокрема, ми розрахували інтегральний індекс зростання закладів культури [9, с. 28–29] в Україні у 2000–2010 рр. і виявили наявність стагнаційних процесів у розвитку даної сфери.

По-друге, при постатейному методі формування видатків управління бюджетними ресурсами здебільшого не є раціоналізованим, оскільки базується на використанні норм і нормативів, пов'язаних з утриманням бюджетних закладів, що надають суспільні блага, не дозволяючи належним чином оцінити ефективність їх роботи. Фактично, суспільство, як суб'єкт формування державних фінансових фондів різного рівня, не має можливості одержувати чітку інформацію про їх розподіл і використання. Так, Ф. Гайск вказує на те, що ми, самі того не бажаючи, створили машину, що дозволяє від імені гіпотетичної більшості санкціонувати заходи, які повністю не бажані для більшості, навпаки, такі, котрі більшість населення, швидше за все, відкинула б [10, с. 25]. У зв'язку із цим виникають питання стосовно довіри до уряду та ефективності його рішень і дій.

По-третє, кошторисне планування видатків для суспільних благ нашою хується на проблему, пов'язану з існуванням розбіжностей між темпами зростання видатків на утримання бюджетних установ і темпами зростання ефективності їх роботи. У зв'язку із цим В. Баумолем було всебічно проаналізовано феномен виникнення незбалансованої продуктивності в різних секторах економіки та її впливу на суспільний добробут [11, р. 417–420]. На нашу думку, ПЦМ у виробництві суспільних благ повинен до певної міри нівелювати прояви "баумолівської хвороби" завдяки конкретизації цілей, завдань, головних виконавців програм і реалізації заходів, спрямованих на одержання певного результату.

Здійснення переходу до управління видатками на основі ПЦМ для суспільних благ в економіці України відзначалося деякими особливостями, що пов'язано з існуванням часового лагу для імплементації даної технології в бюджетний процес. Це обумовлене тим, що, по-перше, запровадження ПЦМ "вимагає виваженого підготовчого періоду, протягом якого міністерства зможуть визначати та обґрунтовувати цілі та завдання програм, розробити та удосконалити відповідні методики і показники ефективності" [15, с. 510]; по-друге, необхідно забезпечити багатоваріантність процедур здійснення бюджетних видатків і вплив ПЦМ на соціально-економічні процеси в країні.

В Україні інституціювання ПЦМ планування бюджету відбулося у 2000–2004 рр., що пов'язане з набуттям чинності Бюджетного кодексу, змінами в підходах до формування та використання бюджетних коштів на основі забезпечення принципів прозорості та цілевідповідності, переходу до практики середньо- і довгострокового прогнозування, інтеграційними процесами.

Наприклад, у Росії ПЦМ був запроваджений ще у 1995 р. [12]; у Білорусії він представлений законодавством про державне прогнозування і програми соціально-економічного розвитку, паспорти бюджетних програм [13]; у країнах Європейського Союзу його використання ґрунтується на таких документах, як "Фінансова перспектива 2000–2006", "Фінансова перспектива 2007–2013" [14, р. 86–94, 100–109]. Такі диференціації виникли через особливості соціально-економічного розвитку країн і "готовності" урядів здійснювати управління бюджетними коштами на принципах середньострокового планування, специфікою створених інституцій та їх функціональними завданнями, умовами входження до світового економічного простору та потребами уніфікації діючого законодавства.

Ще однією особливістю ПЦМ є неоднозначність підходів до формування державних цільових програм (ДЦП). Це можна спостерігати вже на етапі визначення цілей ДЦП, що не завжди мають конкретний характер і взаємоузгодженість з державними пріоритетами. Зокрема, у [16] відзначено, що "метою програми є підвищення ефективності використання і забезпечення доступу до документів, які зберігаються в бібліотечних і музейних фондах, шляхом створення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека – XXI". Проте таке формулювання цілі є достатньо розпливчастим і допускає різну інтерпретацію одержаних результатів при складанні заключного звіту за цією програмою. Крім того, в Україні згідно з діючим законодавством визначені права доступу до публічної інформації, що до деякої міри дозволяє юридичним і фізичним особам формувати публічні запити для одержання тих чи інших документів. Тому ця ДЦП виступає як додатковий механізм реалізації права кожного на доступ до інформації. Вважаємо, що цілі ДЦП повинні бути чітко визначеними, що посприє, починаючи вже з перших кроків, кращому вирішенню проблеми і не допустить існування подвійних стандартів. Для виробництва суспільних благ це конкретизує ту чи іншу проблему, для вирішення якої можливої галузевого або територіального управління є недостатньо дієвими, і визначить її вбудованість у систему пріоритетів державної політики.

Для ПЦМ притаманним було й дублювання завдань у ДЦП, що апріорі свідчило про розбалансування системи бюджетного планування, нескоординованість дій між структурними підрозділами органів виконавчої влади та, здебільшого, їх сприйняттям як додаткового джерела фінансування поточних потреб. Нами було проаналізовано ряд ДЦП у сфері культури (табл. 1) на предмет тотожності їх завдань між собою та завдань, на яких ґрунтується робота Міністерства культури України. Порівняльний аналіз виявив, що в нашій країні не в достатній мірі додержуються умов, згідно з якими відбувається ініціювання, розроблення та затвердження програми, оскільки задекларовані завдання були майже аналогічними і переважно дотичними до функцій міністерства, а не конкретної проблеми.

Таблиця 1

**Порівняльний аналіз завдань, визначених у державних програмах
для Міністерства культури України**

Назва програми і перелік завдань, визначених у ній			Завдання Міністерства культури України
Державна програма підтримки національних творчих спілок на 2003–2005 роки	Державна програма розвитку культури на період до 2007 року	Концепція державної національно-культурної програми розвитку культури та мистецтва на період до 2017 року	
Забезпечення охорони авторського права і суміжних прав згідно з законодавством України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України	Вдосконалення нормативно-правової бази діяльності у сфері культури	Посилення та створення різноманіття державної підтримки сучасної художньої творчості, зокрема – концертно-гастрольної та виставкової діяльності, створення культурно-мистецьких програм для радіо та телебачення	Визначає пріоритетні напрями розвитку у сферах кінематографії, культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнародних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України і забезпечує нормативно-правове регулювання у цих сферах
Створення належних умов для виконання національними творчими спілками статутних завдань	Створення умов для надання державної підтримки закладам культури, забезпечення конкурентоспроможності культурно-художньої діяльності	Забезпечення широкого доступу до культурної спадщини – на основі збереження існуючої мережі культурно-мистецьких закладів, укріплення їх матеріально-технічної бази, широкого застосування новітніх інформаційних технологій у сфері культури	Формує, встановлює та затверджує в установленому порядку за участю та погодженням з іншими сторонами соціального діалогу державні соціальні нормативи у сфері обслуговування закладами культури, здійснює відповідно до законодавства моніторинг застосування, фінансового забезпечення та контроль за додержанням зазначених нормативів
Підтримка творчих ініціатив, спрямованих на розвиток національної літератури, культури і мистецтва, збереження та збагачення національної культурної спадщини	Активізація наукових досліджень у сфері культури та мистецтва	Популяризація та розповсюдження якісного і різноманітного вітчизняного культурно-мистецького продукту серед широких верств населення; Збереження та відтворення культурної спадщини (матеріальної та нематеріальної), розвиток музейної справи, сприяння поверненню в Україну культурних цінностей	Організовує в межах своїх повноважень провадження виставкової діяльності, проведення міжнародних, всеукраїнських, регіональних мистецьких фестивалів і конкурсів, оглядів, мистецьких аукціонів, виставок, виставок-продажів та інших заходів з питань, що належать до його компетенції

Джерело: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1235-2003-%D0%BF>; <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1398-2002-%D0%BF>; <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/288397>; <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/81368;jsessionid=BD633FDD2989CF310A9F4EAF5CA79C8E>.

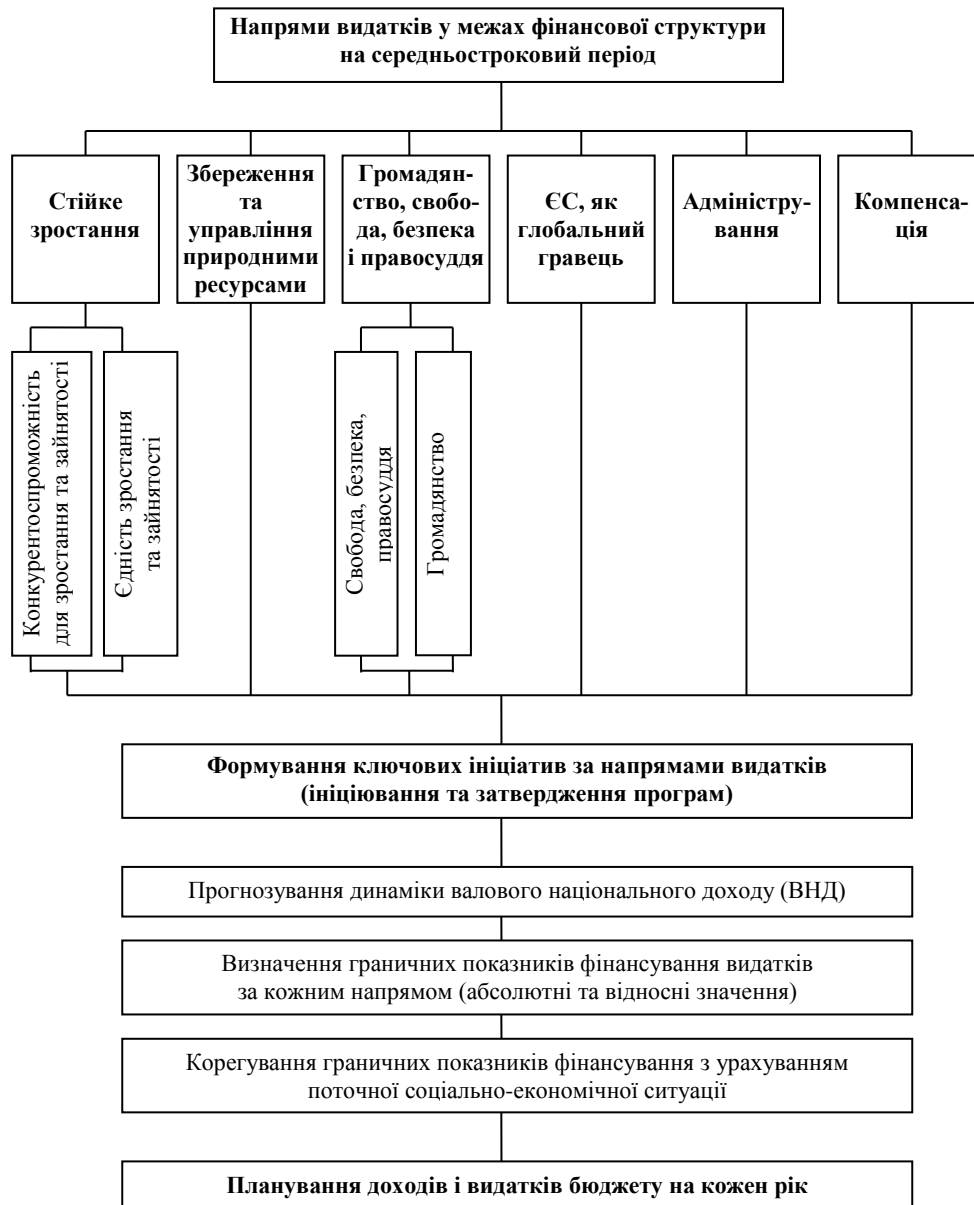
Специфікою запровадження ПЦМ було й існування невідповідності між часовими лагами планування для державних програм і бюджету. Якщо для ДЦП притаманною є орієнтація на середньострокові перспективи, то при прогнозуванні доходів і видатків бюджету орієнтуються на короткостроковий період. Наприклад, для галузі культури низка ДЦП на рівні концепції охоплює період 2009–2011 рр., інших – 2009–2012 рр., ще інших – 2009–2015 рр. [17]. Недостатня синхронізація ДЦП за часом вказує на труднощі у визначенні пріоритетів, відсутність системного бачення та існування розбіжностей в ухваленні політичних рішень відносно перспектив соціального та економічного розвитку країни.

З точки зору технології бюджетування такі часові розбіжності не дозволяють:

- адекватно оцінювати обсяги фінансових ресурсів, потрібні для формування видаткової частини бюджету;
- враховувати можливі ризики, пов'язані із змінами параметрів бюджету через вплив певних соціальних і економічних умов;
- узгоджувати дії між головними розпорядниками бюджетних коштів, націлюючи на ухвалення популістських рішень.

У зв'язку із цим інтерес викликає досвід формування та реалізації державних програм у Республіці Беларусь. Вважаємо, що суттєвою перевагою є узгодженість часових інтервалів планування державних програм і бюджету. Наприклад, згідно з переліком державних програм, що реалізуються у цій країні у 2012 р. [18], їх переважна більшість охоплює період 2011–2015 рр. і вони синхронізовані з поточним бюджетом. З цього випливає, що в Білорусії реалізація державних програм передбачає використання "пакетного" принципу, дозволяючи визначати на середньострокову перспективу ключові проблеми економічного і соціального розвитку, формувати на цій основі комплексні рішення і забезпечувати вбудованість програм у бюджет кожного року. Така технологія управління бюджетом поліпшує якість та ефективність бюджетного процесу, враховує взаємозв'язок і взаємозалежність цілей, забезпечує послідовність реалізації соціально-економічної політики.

Якщо звернути увагу на країни із стабільною економікою і розвиненою системою задоволення попиту на суспільні блага, то інтерес викликає і процес бюджетування в Європейському Союзі (ЄС). Управління бюджетними видатками здійснюється з позиції часових інтервалів і має дворівневий характер: спочатку визначають найголовніші напрями бюджетних видатків на середньостроковий період, а потім формують взаємозв'язки з короткостроковим на основі технології пристосування для кожного фінансового року (рис. 1). Тому для України використання методу середньострокового бюджетного планування при формуванні фінансових ресурсів для виробництва суспільних благ потребує врахування практики його застосування в інших країнах.

Рис. 1. Формування бюджетних видатків в ЄС згідно з "Фінансовою перспективою 2007–2013 рр."

Побудовано на основі: [14, р. 150–152, 243–277].

Недостатня результативність ПЦМ планування державних видатків для виробництва суспільних благ пов'язана з існуючим інституційним середовищем, оскільки перехід на використання цього методу в бюджетному процесі відбувався в умовах, коли статус ДЦП почав лише визначатися. Одні державні програми затверджувались у вигляді законів, інші – розпоряджень і постанов, що обумовлювало формування різних підходів до їх виконання та включеності в бюджет. Як зазначають українські вчені, "за реалізацію програм відповідають, як правило, декілька органів виконавчої влади, а питання координації їх реалізації до сьогодні не врегульоване" [19, с. 457], тоді як "нормативно-правове забезпечення процесу застосування ПЦМ у бюджетному процесі залишається сьогодні достатньо фрагментарним, висвітлюючи окремі його елементи" [20, с. 313]. Фактично до цього часу в нашій країні відбуваються системні реформи в бюджетній сфері, що стосуються таких важливих питань, як побудова середньострокових орієнтирів бюджетної політики, поліпшення інституційного середовища в бюджетній сфері, узгодження бюджетного законодавства з нормативно-правовими актами, що регулюють функціонування сфери культури, освіти, охорони здоров'я та ін.

Додаткові труднощі виникли через перебування України у стані перманентних виборів, що супроводжувались діями популістського характеру відносно визначення важливості тої чи іншої проблеми, на розв'язання якої спрямована ДЦП. Унаслідок цього деяка кількість ДЦП так і залишилась існувати на рівні концепцій. Наприклад, у сфері культури на концептуальному рівні затверджені "Державна цільова програма популяризації вітчизняної книговидавничої продукції на 2009–2012 роки", "Державна цільова національна-культурна програма розвитку Українського козацтва на 2008–2011 роки", "Державна цільова програма розвитку Національної словникової бази на 2009–2015 роки", "Державна цільова програма підтримки і розвитку читання на період до 2015 року". Унаслідок цього ПЦМ стали розглядати як додатковий спосіб бюджетного фінансування галузей, які виробляють суспільні блага, що супроводжувалося розмиванням адміністративної відповідальності, пролонгацією реалізації ДЦП, погіршенням якості суспільних благ і "консервуванням" основних параметрів діяльності галузей, що їх продукують.

Висновки. Можна виділити такі найголовніші особливості стосовно заходів ПЦМ у виробництві суспільних благ в економіці України:

- відставання у запровадженні ПЦМ в бюджетний процес від інших країн і недостатнє врахування їх досвіду та адаптації до вітчизняних умов;
- становлення ПЦМ відбувалося паралельно з реформуванням бюджетного процесу, зміною підходів до класифікації бюджетних видатків, що призводило до дестабілізації ситуації з визначення пріоритетності ДЦП та їх спрямованості на розв'язання конкретної проблеми;

- відсутність координації за часовим інтервалом між державним бюджетом і ДЦП, що не дозволяло в достатній мірі задіяти технології пристосування по кожному фінансовому року;
- незавершеність формування інституційного середовища та труднощі щодо визначення пріоритетів урядової політики.

Таким чином, активізація використання ПЦМ у виробництві суспільних благ передбачає:

- орієнтацію в бюджетному процесі на середньострокові перспективи, оскільки глибини прогнозу для ДЦП і бюджету не повністю пов'язані та узгоджені між собою. Для бюджетного планування це стане одним з чинників убудованості фінансового забезпечення ДЦП в бюджетний процес і стабілізує ситуацію відносно їх виконання;
- врахування досвіду зарубіжних країн, зокрема Білорусії, країн ЄС і Росії, стосовно формування бюджетної стратегії на основі визначення найголовніших параметрів фінансування видатків за відповідними ДЦП та їх корегування у відповідності до поточної соціально-економічної ситуації в країні;
- конкретизацію кола виконавців на основі формування робочої групи з ДЦП, здійснення моніторингу на всіх її стадіях і доступності інформації про стан її виконання для широкої громадськості. Це стане можливим завдяки посиленню відповідальності основних виконавців ДЦП і стабілізації інституційного середовища.

Додатково це сприятиме підвищенню результативності дій з реалізації конституційних гарантій населенню за окремими видами суспільних благ; проведенню чіткішої специфікації сфер покриття для суспільних благ і поліпшенню якості їх надання; визначенню системи кількісних та якісних показників для оцінки економічного і соціального ефекту від споживання суспільних благ згідно з програмними завданнями.

1. *Мортіков В.* Фігура фрірайдера в сучасній економіці / В. Мортіков // Економіка України. – 2009. – № 3. – С. 65–73.
2. *Рубинштейн А. Я.* Экономика общественных предпочтений. Структура и эволюция социального интереса / А. Я. Рубинштейн. – СПб. : Алетейя, 2008. – 560 с. – ISBN 978-591-419-079-5.
3. *Харевич Г. Л.* Принципы справедливости в сфере производства/потребления общественных благ в условиях становления постиндустриального общества / Г. Л. Харевич // Вестн. гос. и муницип. управления. – 2011. – № 2. – С. 75–84.
4. *Buchanan J. M.* The Demand and Supply of Public Goods / J. M. Buchanan // Collected Works of James Buchanan. – Vol. 5. – Indianapolis : Liberty Fund, Inc., 1999. – 224 p.

5. *Крупка М.* Програмно-цільовий метод бюджетування в Україні / М. Крупка // Вісн. Львів. ун-ту. – (Серія екон.). – Вип. 41. – Л. : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2009. – С. 16–34.
6. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : у 6 т. Т. 4. : Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі / [М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, О. І. Амоша, В. М. Геєць та ін.] ; редкол. : М. Я. Азаров (голова) та ін. – К. : НДФІ, 2004. – 368 с.
7. *Лученок А. И.* Использование неинституциональных подходов в белорусской экономической модели / А. И. Лученок // Белорус. экон. журн. – 2005. – № 2. – С. 4–12.
8. Финансирование образования в Республике Беларусь : моногр. / [Т. В. Сорокина, М. Е. Карпицкая, Н. А. Кузнецова, С. В. Спирина]. – Гродно : Грод. ГУ, 2010. – 203 с.
9. *Кічурчак М. В.* Розвиток мережі закладів культури та формування культурної політики в Україні / М. В. Кічурчак // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 4. – С. 22–31.
10. *Хайек Ф. А.* Общество свободных / Ф. А. Хайек. – London : Overseas Publications Interchange Ltd, 1990. – 309 с.
11. *Vaumol W. J.* Macroeconomics of unbalanced growth: the anatomy of urban crisis / W. J. Vaumol // The American Economic Review. – 1967. – Vol. 57. – № 3. – P. 415–426.
12. Постановление Правительства Российской Федерации "О Порядке разработки и реализации федеральных целевых программ и межгосударственных целевых программ, в осуществлении которых участвует Российская Федерация" от 26.07.1995 г. № 594 [Электронный ресурс] // Сайт Міністерства культури Російської Федерації. – Режим доступу : <http://fcpkultura.ru/docs.php?id=21>
13. Закон Республики Беларусь "О государственном прогнозировании и программах социально-экономического развития Республики Беларусь" № 157-3 от 05.05.1998 г. [Электронный ресурс] // Режим доступу : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby/zakon/zakb0915.htm>; Постановление Совета Министров Республики Беларусь "Об утверждении положения о паспорте бюджетной программы" № 668 от 24.05.2007 г. [Электронный ресурс] // Белорусское законодательство. – Режим доступу : <http://www.lawbelarus.com/repub2008/sub07/text07111.htm>
14. European Union Public Finance. – Fourth edition. – Luxembourg : Office for Official Publication of the European Communities, 2008. – 417 p.
15. *Лисяк Л. В.* Бюджетна політика в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : моногр. / Л. В. Лисяк. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2011 р. № 956 "Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека – XXI" [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
17. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.05.2008 р. № 772-р "Про схвалення Концепції Державної цільової програми популяризації вітчизняної книговидавничої продукції на 2009–2012 роки" [Електронний ресурс]; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 р. № 1237-р "Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми розвитку Українського козацтва на 2009–2011 роки" [Електронний ресурс]; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2009 р. № 140-р "Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку Національної словникової бази на 2009–2015 роки" [Електронний ресурс]; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 р. № 1228-р "Про схвалення

Концепції Державної цільової програми підтримки та розвитку читання на період до 2015 року" [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

18. Перечень государственных программ, реализуемых в Республике Беларусь в 2012 году [Електронний ресурс] // Сайт Міністерства економіки Республіки Білорусь. – Режим доступу : http://www.economy.gov.by/dadvfiles/001637_373488_Perechen_gr.pdf

19. Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ: у 4 т. Т. 1 : Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформи / [М. Я. Азаров, Н. А. Боровик та ін.] ; за заг. ред. М. Я. Азарова. – К., 2011. – 1016 с.

20. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / [В. М. Геєць, В. П. Александрова, О. І. Амоша, В. В. Близнюк та ін.] ; за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Наук. думка, 2008. – 364 с.

Транслітерований список джерел

1. *Mortikov V.* Figura frirajdera v suchasnij ekonomici / V. Mortikov // *Ekonomika Ukrai'ny*. – 2009. – № 3. – S. 65–73. [in Ukrainian]
2. *Rubinshtejn A. Ya.* E'konomika obshhestvennyx preferencij. Struktura i e'voluciya social'nogo interesa / A. Ya. Rubinshtejn. – SPb. : Aletejya, 2008. – 560 с. – ISBN 978-591-419-079-5. [in Russian]
3. *Xarevich G. L.* Principy spravedlivosti v sfere proizvodstva/potrebleniya obshhestvennyx blag v usloviyax stanovleniya postindustrial'nogo obshhestva / G. L. Xarevich // *Vestn. gos. i municip. upravleniya*. – 2011. – № 2. – S. 75–84. [in Russian]
4. *Buchanan J. M.* The Demand and Supply of Public Goods / J. M. Buchanan // *Collected Works of James Buchanan*. – Vol. 5. – Indianapolis : Liberty Fund, Inc., 1999. – 224 p. [in English]
5. *Krupka M.* Programno-cil'ovyj metod bjudzhetuvannja v Ukrai'ni / M. Krupka // *Visn. L'viv. un-tu*. – (Serija ekon.). – Vyp. 41. – L. : Vyd. centr L'viv. nac. un-tu im. Ivana Franka, 2009. – S. 16–34. [in Ukrainian]
6. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : у 6 т. Т. 4. : Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі / [М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, О. І. Амоша, В. Геєць та ін.] ; редкол. : М. Я. Азаров (голова) та ін. – К. : NDFI, 2004. – 368 с. [in Ukrainian]
7. *Luchenok A. I.* Ispol'zovanie neoinstitucional'nyx podxodov v belorusskoj e'konomicheskoj modeli / A. I. Luchenok // *Belorus. e'kon. zhurn.* – 2005. – № 2. – S. 4–12. [in Russian]
8. *Finansirovanie obrazovaniya v Respublike Belarus' : monogr.* / [T.V.Sorokina, M.E. Karpickaya, N. A. Kuznecova, S. V. Spirina]. – Grodno : Grod. GU, 2010. – 203 s. [in Russian]
9. *Kichurchak M. V.* Rozvytok merezhi zakladiv kul'tury ta formuvannja kul'turnoi' polityky v Ukrai'ni / M. V. Kichurchak // *Strategichni priorityety*. – 2012. – № 4. – S. 22–31. [in Ukrainian]
10. *Hayek F. A.* Obshhestvo svobodnyx / F. A. Hayek – London : Overseas Publications Interchange Ltd, 1990. – 309 с. [in Russian]
11. *Baumol W. J.* Macroeconomics of unbalanced growth: the anatomy of urban crisis / W. J. Baumol // *The American Economic Review*. – 1967. – Vol. 57. – № 3. – P. 415–426. [in English]

12. Postanovlenie Pravitel'stva Rossijskoj Federacii "O Poryadke razrabotki i realizacii federal'nyx celevyx programm i mezhgosudarstvennyx celevyx programm, v osushhestvlenii kotoryx uchastvuet Rossijskaya Federaciya" ot 26.07.1995 g. № 594 [Elektronnij resurs] // Sajt Ministerstva kul'turi Rosijs'koj Federacii. – Rezhim dostupu : <http://fcpkultura.ru/docs.php?id=21>. [in Russian]
13. Zakon Respubliki Belarus' "O gosudarstvennom prognozirovanii i programmax social'no-e'konomicheskogo razvitiya Respubliki Belarus'" № 157-Z ot 05.05.1998 g. [Elektronnij resurs] // Rezhim dostupu : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby/zakon/zakb0915.htm> [in Russian]; Postanovlenie Soveta Ministrov Respubliki Belarus' "Ob utverzhdenii polozheniya o pasporte byudzhetnoj programmy" № 668 ot 24.05.2007 g. [Elektronnij resurs] // Belorusskoe zakonodatel'stvo. – Rezhim dostupu : <http://www.lawbelarus.com/repub2008/sub07/text07111.htm>. [in Russian]
14. European Union Public Finance. – Fourth edition. – Luxembourg : Office for Official Publication of the European Communities, 2008. – 417 p. [in English]
15. Lysjak L. V. Bjudzhetna polityka v systemi derzhavnogo reguljuvannja social'no-ekonomichnogo rozvytku Ukrai'ny : monogr. / L. V. Lysjak. – K. : DNNU AFU, 2009. – 600 s. [in Ukrainian]
16. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 17.08.2011 r. № 956 "Pro zatverdzhennja Derzhavnoi' cil'ovoi' nacional'no-kul'turnoi' programy stvorennja jedynoi' informacijnoi' biblioteknoi' systemy "Biblioteka – XXI" [Elektronnyj resurs] // Sajt Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – Rezhim dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws> [in Ukrainian]
17. Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 28.05.2008 r. № 772-r "Pro shvalennja Koncepcii' Derzhavnoi' cil'ovoi' programy populjaryzacii' vitchyznjanoi' knygovydavnychoi' produkcii' na 2009–2012 roky" [Elektronnyj resurs]; Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 17.09.2008 r. № 1237-r "Pro shvalennja Koncepcii' Derzhavnoi' cil'ovoi' nacional'no-kul'turnoi' programy rozvytku Ukrai'ns'kogo kozactva na 2009-2011 roky" [Elektronnyj resurs]; Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 11.02.2009 r. № 140-r "Pro shvalennja Koncepcii' Derzhavnoi' cil'ovoi' programy rozvytku Nacional'noi' slovnykovoi' bazy na 2009–2015 roky" [Elektronnyj resurs]; Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 30 veresnja 2009 r. № 1228-r "Pro shvalennja Koncepcii' Derzhavnoi' cil'ovoi' programy pidtrymky ta rozvytku chytannja na period do 2015 roku" [Elektronnyj resurs] // Sajt Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – Rezhim dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>. [in Ukrainian]
18. Perechen' gosudarstvennyx programm, realizuemyx v Respublike Belarus' v 2012 godu [Elektronnij resurs] // Sajt Ministerstva ekonomiki Respubliki Bilorus'. – Rezhim dostupu : http://www.economy.gov.by/dadvfiles/001637_373488_Perechen_gp.pdf. [in Russian]
19. Derzhavnyj bjudzhet i bjudzhetna strategija v umovah ekonomichnyh reform: u 4 t. T. 1 : Stabilizacija derzhavnyh finansiv u konteksti strategii' reformy / [M. Ja. Azarov, N. A. Borovyk ta in.] ; za zag. red. M. Ja. Azarova. – K., 2011. – 1016 s. [in Ukrainian]
20. Derzhavni cil'ovi programy ta uporzjadkuvannja programnogo procesu v bjudzhetnij sferi / [V. M. Gejec', V. P. Aleksandrova, O. I. Amosha, V. V. Blyznjuk ta in.] ; za red. akad. NAN Ukrai'ny V. M. Gejcja. – K. : Nauk. dumka, 2008. – 364 s. [in Ukrainian]

Отримано 14.05.13

Кичурчак М. В., канд. экон. наук

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОГРАММНО-ЦЕЛЕВОГО
МЕТОДА В ПРОИЗВОДСТВЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ БЛАГ

Автор определила самые главные факторы и особенности внедрения программно-целевого метода в бюджетный процесс, изучила зарубежный опыт и предложила ряд рекомендаций по активизации использования данной технологии при производстве общественных благ.

Ключевые слова: программно-целевой метод, общественные блага, государственная целевая программа, бюджетирование.

Kichurchak M. V.

THE PECULIARITIES OF PROGRAM AND TARGET METHOD'S
USING IN PUBLIC GOODS PRODUCTION

The author has defined the basic factors and peculiarities of program and target method introduction in budget process, has studied foreign experience and has suggested some proposals of activation of using this technology in public goods production.

Keywords: program and target method, public goods, government target program, budgeting.